

Olli Nylander

LAUTTASAARESTA SOTEMAAILMAAN

Tuumailijan elämäkerta
1950-luvulta 2020-luvulle

Olli Nylander

LAUTTASAARESTA SOTEMAILMAAN

Tuumailijan elämäkerta 1950-luvulta

2020-luvulle

© 2022 Nylander, Olli

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-6681-1

ESIPUHE

Elämäkerran kirjoittaminen on minulle kaksijakoinen asia. Toisaalta en halua kirjoittaa perinteistä elämäkertaa, mutta toisaalta haluan kuitenkin kertoa jotain perinteistäkin. Olen tätä pohtinut saamieni esilukijoideni kommenttien pohjalta. Osa lukijoista on sitä mieltä, että henkilökohtaiset yleiset kokemukset pitäisi jättää vähiin ja keskittyä elämänurani keskeiseen osioon eli sotemaailmaan. Osa pitää luonnollisena lukemaansa kokonaisuutta. Osa lukijoistani kysyy, ketä varten olet kirjoittamassa tätä teosta. Itsekkäästi vastaan, että ennen muuta itseäni varten terapeuttisena kokemuksena. Siksi minun on vaikea luopua alkuosan yleisestä kerronnasta. Mutta luulen, että myös läheiset ja kaverini ei-sotemaailmasta saavat jotain irti tuosta alkuosasta.

Siispä jaan elämäkertani neljään osaan.

- **Osa 1: Ollin oppivuodet.** Sen näkökulmana on kertoa, miten perimä ja ympäristö ovat vaikuttaneet elämänkulkuuni ja miten ajatteluni ja maailmankuvani on muodostunut ja kehittynyt vuosien varrella. Soteyöelämäni yksityiskohdat loistavat tässä poissaolollaan.
- **Osa 2: Syöksysukellus sotemaailmaan.** Sen näkökulma on hienosti sanottuna etnografinen. Kuvaan kokemusteni ja monien kehittämishankkeiden, tutkimusten ja muiden kirjallisten aikaansaannosten avulla sotemaailman muutoksia polkuani kentän toimijasta tilasto- ja rekisterimaailmaan ja sieltä soten perälautaan valvontavirastoon.
- **Osa 3: Irti sotemaailmasta.** Kuvaan vapautumistani sotien virkamiesmaailmasta osittain vapaaksi ajattelijaksi ja osittain yksityisen yrityksen konsultiksi. Etnografinen näkökulma on edelleen analyysini keskiössä. Tämä osio sisältää myös näkökulman muuttumisen johtajasta työntekijäksi, asiakkaasta toimittajaksi / konsultiksi sekä bloggariksi ja tietokirjailijaksi.
- **Osa 4: Opit ja ajatukset tulevaisuuteen.** Tässä osassa olen nykytilassa eli vuodessa 2022 ja hahmottelen keskeisiä aiheita periaatteella, nykyisyys on menneisyyden ja tulevaisuuden risteyskohta. Katselen ja arvioin tulevaisuutta ennen muuta sotemaailman kokemusteni perusteella.

Olen luettanut versioita muutamalla ystävälläni. Kiitos kommentteistanne. Kaikki kommentit olen tavalla tai toisella hyödyntänyt. Sain myös

kommentteja käyttämästäni kielestä. Se on jonkun mielestä liian virkamiesmäistä. Joku puolestaan totesi, että kieli on paikoin liian minäkeskeistä. Näihin kommentteihin reagoiminen on vaikea asia. Olen kymmeniä vuosia kirjoittanut virallisia dokumentteja, lehtikirjoituksia, blogikirjoituksia, puheita jne. Nämä kaikki kirjoittamisen kokemukset ovat luoneet tietynlaisen kirjoitustyylin, josta on tietoisesti vaikea luopua. Kestäkää tämä. Myös minäkeskeisyydestä elämäkerrassa on vaikea luopua. Olen kuitenkin kunnioittanut toisten tekemisiä ja mielipiteitä enkä ole ominut tekemisiä, joita en ole itse tehnyt. Niin ja kestäkää tekstin taitto, mahdolliset kirjoitusvirheet. Omakustantajana olen ollut itseni kustannustoimittaja ja kirjan taittaja.

Kenelle suosittelisin tätä kirjaan perehtymistä. Osa 1 antaa syväkuvan elämäkerran päähenkilöstä monipuolisesti. Ajattelen niin, että lukija voi peilata vastaavia taustoja omassa elämässään eli mitkä perintö- ja ympäristötekijät ovat antaneet pohjia elämän polulle. Tai minkälaiset tunteet vaikuttavat omaan elämäntapaan ja suhtautumiseen muihin ihmisiin. Tai miten nuorella iällä ajattelutavat, syvälliset filosofiset lähtökohdat saattavat kantaa osittain koko elämänpolkuun. Osat 2 ja 3 saattavat kiinnostaa eniten sotemaailmassa mukana olleita henkilöitä. Suosittelen tuon osion läpikäyntiä nuorille, tuoreille soteihmisille. Monia asioita on nimittäin pohdittu ja yritetty edistää vuosikymmeniä sitten tai vuosikymmeniä. Osa on edelleen kesken tai joutunut unohduksiin. Kaikkea ei siis kannata keksiä uudestaan. 3 osa avaa myös eri näkökulmia julkiseen ja yksityiseen toimintaan. 45-vuotta julkista taivalta ja yli 5 vuotta yksityisen työnantajan palveluksessa oloa antavat mukavan vertailupohjan. Osa 4 saattaa kiinnostaa niin 1-osaan innostuneita kuin myös 2- ja 3-osaan innostuneita ihmisiä. 4-osan tulevaisuuspohdinta toivottavasti irrottaa ihmisiä ajattelemaan opiskelusta ja soteikysymyksistä monelle tapaa, toivottavasti osin uudella tapaa. Kansikuvalla on oma historiansa, joka selviää elämäkerran toisessa osassa. Kannen ideointiin osallistui aktiivisesti Annakaisa livari ja vaimoni Rea, mutta lopputuloksesta otan kokonaisvastuun. Kiitos nopeista ja monivaiheisista pohdintoistanne.

Espoossa 9.10.2022

Olli Nylander

Sisällysluettelo

Esipuhe	2
Sisällysluettelo	4
Osa 0. Elämäkertaa vai jälkiviisautta	5
1. Viisi askelta	6
2. Tietolähteet	7
3. Elämäkerran kerroksellisuus	13
Osa 1. Ollin oppivuodet	15
I. Juuret ja kasvuympäristö	16
II. Aktiivisen opiskelun tielle	42
Osa 2. Syöksysukellus sotemaailmaan	78
I. Tampereen keskussairaala työpaikkana	79
II. Keskussairaalaista sairaanhoitopiiriin	108
III. Stakesiin	128
IV. Vuosi 1999 viimeinen tulosjohtajavuoteni	224
V. Stakestieto uusi 2000-luvun kotipesäni	246
VI. Siirtyminen Stakesista THL:ään	363
VII. Valviraan valvonnan maailmaan	375
Osa 3. Irti sotemaailmasta	452
Eläkkeeltä töihin yksityiseen yritykseen	453
1. Tietojohtaminen ja tapaus SOTE	453
2. Konsultin työt toista kuin johtajan työt	460
3. Tarjouspyyntöjen tekijästä tarjousten tekijäksi	467
Osa 4. Opit ja ajatukset tulevaisuuteen	473
1. Muodostuuko tarinoista yhtenäistä polkua?	474
2. Pärjääminen	478
3. Onko avoimuus yhdistävä linkki?	480
4. Tulevaisuuden visiointi	485
Epilogi	496
LIITTEET	497
työryhmät, toimikunnat, yhdistykset	499
Lähdeluettelo	504

OSA 0. ELÄMÄKERTAA VAI JÄLKIVIISAUTTA

1. Viisi askelta

2. Tietolähteet

- Mustat vihot ja paperimaailman ihmeellisyydet
- Ollin tuumailut

3. Elämäkerran kerroksellisuus

1. VIISI ASKELTA

Olen viime vuosina yllätyksekseni lukenut useita elämäkertoja ja arvioinut osaa niistä myös blogissani. Ehkä yksi syy tähän on, että voin jotenkin itse eläytyä ja muistella omalta kannaltani kutakin aikaa ja tapahtumaa. Olen huomannut, että elämäkertoja voidaan tehdä monella tapaa. Tekijä voi olla henkilö itse tai henkilön varjokirjoittaja. Tekijä voi olla aivan toinen henkilö. Yleensä näkökulma on hyvin henkilökohtainen ja etenemistie on kronologinen. Silmälasitkin voivat vaihdella. Jotkut elämäkerrat ovat sankaritari-noita, joissa elämänkulku on ennakoitua. Tai tarina voi olla täynnä sattumuksia, epäonnistumisia, vääriä valintoja. Kun minullekin on tullut tätä ikää ja kokemusta (jopa kokemusasiantuntemusta), on mieli tullut itsekin muistella omaa polkua.

Tämä elämäkerta ei keskity perheen elämäkertaan. Se kuvaa oppivuosiani ja etenemispolkua erilaisten kirjallisten aineistojen ja niihin liittyvien kokemusten siivittämänä. Arvioin myös jälkikäteen ajatustapojeni ja töideni sisältöä suhteessa nykytilaan. Toisaalta on se selvää, että elämän polkuni eivät ole irrallaan perheestä eli tästä vuorovaikutusympäristön ytimestä.

ELÄMÄKERRAN KERTOMISELLE löysin lyhyen, mutta napakan ohjeen ”Tarinavoima – viisi ohjetta elämäkerran kirjoittajalle”. Ohje alkaa lauseella: ”elämäkerran kirjoittaminen on elämän ymmärtämistä”.¹ Näillä sanoilla ohje nostaa esille viisi askelta:

1. *Aloita tekemällä muistiinpanoja. ”Arkisimmat havainnot ovat kirjoittajalle tietolähteitä. Ne kertovat siitä, mikä on persoonallinen näkökulmasi maailmaan. Mikä on ainutlaatuinen näköala, jonka kuvaajana sinä olet asian tuntija.”* Keskityn Ollin oppivuosissa omaan geeniperimääni, lähiympäristööni, kulttuuriin sekä oppimiseen ja ajatustapojeni kehittymiseen. Sieltä

¹ Anna-Liisa Rönkä, Petri Tamminen: *Tarinavoima – viisi ohjetta elämäkerran kirjoittajalle*, www.Tarinavoima.fi

syntyy persoonallinen näkökulmani maailmaan, johon keskityn osissa 2 ja 3.

2. *Oivalla tehtäväsi merkitys.* Askelmassa minun pitää selvittää, mitä ja ketä varten elämäkertaa kirjoitan. On tämä kirjoitusprosessi itseäni varten terapiaa. Mutta ajattelen, että osaa 1 voisi olla jollekin muulle ihmiselle ajatuskehikko omaan perimään, ympäristöön ja oman ajatustavan kehittymiseen. Osat 2 ja 3 puolestaan olisivat ennen muuta hyödyksi sotealalla toimijoille eri ikäisille henkilöille tai muuten alasta kiinnostuneille. Osa 4 sopii kaikille.
3. *Kirjoittaminen on herkkä laji. Kirjoittaminen on sen ilmaisemista, kuka ja miten olen tässä maailmassa mukana. Hyvä teksti on tunnetasolla rehellinen.* Pitkin matkaa yritän toteuttaa näitä periaatteita. Siksi asiat eivät aina mene parhaalla tavalla eteenpäin. Tulee vastoinkäymisiä ja yllätyksiä, jotka voivat olla myös positiivisia.
4. *Avoimuus johtaa lukijan luokse. Sinulla on oikeus kertoa oma tarinasi. Paljastumisen pelon voi kääntää mahdollisuudeksi. Kirjoittamiseen sisältyy paljastumisen toivo. Elämäkerran kirjoittajat joutuvat pohtimaan, minkä verran muista ihmisistä kuten sukulaisista on oikeus kirjoittaa.* Oma valintani on, että kirjoitan edesmenneistä vanhemmistani siltä kannalta, miten he ovat mielestäni vaikuttaneet omaan kasvupolkuuni, Ollin oppivuosiin. En kirjoita omasta perheestäni (vaimo ja lapset sekä lapsenlapset) enkä opiskelun ja työelämän tai vapaa-ajan henkilöistä. Poikkeuksen muodostavat henkilöt, joiden kanssa olen oppinut ja työskennellyt saamalla aikaan jotain julkisia dokumentteja tai julkisia arviointeja tekemisistä.
5. *Kirjoita vähän kerrallaan mutta säännöllisesti. Se kannattaa, koska motivaatiosi kasvaa, kun huomaat edistymisen. Kirjoittaminen on prosessi.* Olen kirjoittanut vuoden 2022 alusta säännöllisesti ja hakenut jatkuvasti myös aineistoa, joka nostaa esille myös muistikuvia. Prosessiini on liittynyt myös jatkuva oma kriittinen suhtautuminen kirjoittamaani tekstiin. Katseen elämänpolkuani osittain ulkopuolisena havainnoitsijana.

2. TIETOLÄHTEET

Voin heti todeta lähtökohtana, että aineistoni elämäkerralle vaihtelee vuosikymmenittäin. Tämä kuvastaa olemukseni suhteellista täsmällisyyttä. Kuvittelinkin lukiessani muita elämäkertoja, että omilla ”eväillä” kirjan

tekeminen ei ole mahdollista. Nyt olen saanut jo aikaan elämäkertakokonaisuuden. On siis mahdollista. Kyse on ollut löytöretkestä. Olen sittenkin säästänyt runsaasti aineistoa, joiden läpikäynnistä on syntynyt myös kokemustietoa. Syvämuistista ne kumpuavat esille. Heti pitää kertoa varoituksen sanat. Älä Olli nyt kaikkia muisteluja pistä ”omaan piikkiin”. Näin varoitteli läheinen henkilöni. Vuosien varrella toisilta kuullut jutut muuttuvat helposti omiksi jutuiksi.

Turvaudun mahdollisimman pitkälle olemassa oleviin lähteisiin. Niitä ovat kirjoitukseni vuosien varrelta. Näiden kirjoitusten ja muistiinpanojen pohjalta voin myös tuoda mukaan kokemuksiani eli ns. kokemustietoa. Koska rajaan ulkopuolelle yksityiselämän kokemukseni, kirjoitustyö helpottuu oleellisesti. Toisaalta joudun luopumaan myös joistakin ”herkullisista” yksityiskohdista, pikkusattumista, pikkutarinoista.

Aineistoa minulla on vuosikymmenten saatossa noin 30 kansiollista. Ehkä kymmenkertainen määrä on ajautunut keräyspaperiksi vuosien varrella. Lisäksi on kertynyt digitaalista aineistoa, mutta osa tuosta on poistunut tietokoneiden vaihdon ja työpaikan vaihdon myötä. Merkittävin systemaattinen aineisto kulkee nimellä ”mustat vihot”. Niitä olen hyödyntänyt vuodesta 1996 alkaen. Mustiin vihkoihin liittyy oma tarinansa.

Mustat vihot ja paperimaailman ihmeellisyydet

Ennen mustia vihkoja näin edessäni kaoottisen työhuoneeni. Vuosien mitaan oli kertynyt erilaisia paperipinoja, vaikka kuinka pöydälle, hyllyille ja lopulta lattiallekin. Muistiinpanoja oli siellä ja täällä. Tietokoneenkin sisältö muistutti fyysistä epäjärjestystä eli oli digitaalisessa epäjärjestyksessä. Lohdutukseksi jälkikäteen voidaan todeta, että en ole yksin asian kanssa. Kerron heti alkuun muutaman hauskan tarinan eräistä muista matkallani kohtaamista henkilöistä.

Työmatkallani ulkomailla eräs kollegani kertoi hauskan tarinan. Herra istui syventyneenä töihinsä omissa huoneessaan. Yhtäkkiä naapurihuoneen mies huuteli apua. Tule nopeasti tänne olen hautautunut paperikasan alle.

Esimiehellä oli strategisesti viimeisin oljenkorsi pettänyt ja koko systeemi kaatui päälle. Kaikki hyvin, kun apu oli lähellä.

Toinen muistikuvani on eräästä alaisestani. Hänellä oli puolestaan oma paperisysteemi aivan kadoksissa. Siksi hän joutui etsiessään hukkunutta paperia turvautumaan digitaaliseen apuun tulostamalla jälleen uuden dokumentin kadonneen paperin tilalle. Paperit vyöryivät käytävälle ja lopulta naapurikokoushuoneeseen. Tässä vaiheessa oli pakko puuttua asiaan ja sain herän pakkaamaan paperinsa omaan huoneeseensa.

No vielä yksi hauska muisto aiheesta. Eräs naiskollega rakasti myös papereita yli kaiken. Käydessäni tapaamassa entistä työtoveriani Raimo Anttilaa (ks. myöhemmin Rapen tarina) Tampereella, löysin hänet levittämässä ja lajittelemassa papereita pitkin lattiaa. Kyselin, mitä ihmettä se herra täällä puhisee. No kun naiskollegasi sieltä Stakesista lähetti valtavan kasan kokouspapereita, oli pakko ruveta lajittelemaan. Muuten niistä ei saa mitään selkoa. Ei tämä tähän loppunut. Myöhemmin tapasin naiskollegani käytävällä. Hänellä oli suuri suru. No mikä nyt, kyselin? - ”Olen hävittänyt aivan uuden puhelimen!” Oletko kokeillut soittoa toisesta luurista. - ”Kyllä, mitään ei kuulu ainakaan huoneessani, kotona tai laukuistani.” En pystynyt auttamaan – ei kun uuden hankintaan. Myöhemmin kollegani muutti huoneesta pois ja joutui siivoamaan koko kämpän. Sieltähän se paperikasojen alta löytyi. Kertomuksella oli minun kannaltani onnellinen loppu. Sain lähes uuden kännykän eli tuon kadonneen palikan. Se oli ensimmäinen GSM-kännykkäni.

Mustien vihkojen keksinnön jälkeen satuin näkemään puolittain huumorilla kerrotun tarinan eräästä kansanedustajasta ja professorista. Toimittaja meni tapaamaan professoria hänen työhuoneeseensa ja ihmetteli suurta paperimassaa pöydillä tuoleilla ja missä ikinä. Toimittaja kysyi, miten armon professori löytää tarvitsemansa paperit. Hän näytti viivoitinta ja kertoi rakentaneensa hakujärjestelmän. Jokainen pinkka on nimetty ja pinkan sisältö koodattu senttimitalla. Ei muuta kuin viivoitin esille ja mittaamaan, missä kohdassa pinkkaa haluttu paperimassa sijaitsee. Kyllä se on muuten hyvä, jos paperikasat pysyvät koossa.

Nyt käsiksi mustiin vihkoihini. Kävelin arkistoni luokse ja hain ensimmäisen erän mustia vihkojani. A-4 kokoisia vahakantisia vihkoja on kaikkiaan ainakin 25 kappaletta. En ole katsellut, selaillut enkä tietenkään lukenut niitä sen jälkeen, kun ajankohtaisesti tarvitsin niitä. Päätin aikanaan yhtäkkiä, että nyt saavat olla kaikki epämääräiset lappuset, kummalliset sähköiset muistiinpanoni, jotka olivat monesti tarpeen tullen hukassa. Vihkojärjestelmä oli yksinkertaisuudessaan nerokas. Hakuominaisuudet olivat erinomaiset. Samoin mahdollista oli tehdä vapaasti erilaisia piirroksia. Tulin tästä vihosta tunnetuksi työpiireissä. Jotkut ottivat myös käyttöön saman välineen. Jotkut epäilivät, että paljastan jotain myöhemmin jollekin ei-toivotulle taholle. No ei. Ne ovat olleet ja ovat edelleen henkilökohtaisia. Käytin myös oman muistini tukena vihkojeni sisältöä. Kun kokouksia kertyi vaikka ja kuinka, selasin esille vihkosta edellisen kokouksen muistiinpanoni. Näin olin ”kartalla”. Tätä tekemisen tapaa olen jatkanut nykypäiviin saakka.

Aukaisen ensimmäisen vihon, jonka aikaväli on 8.10.1996-11.12.1996. Olisi kohan niin, että yksi vihko kestää vajaat puoli vuotta. Päätin tähän elämäkertaurakkaan lähtiessäni, että en lähde päiväkirjatyyppiseen raportointiin ollenkaan. Olen lukenut tällaisia elämäkertoja läpi. Viimeisimpänä Erkki Liikasen ”Komissaari”-kirja vakuutti minut, että näin en toimi.² Miksi en? Erkki paloitteli monet asiat useille sivuille, kymmenille sivuille aina sen mukaan, oliko sinä päivänä tapahtunut jotain asiaan liittyen. Kokonaiskuva hukkui lukuissaan määrään toisiaan toistuneita kokouksia, päivällisiä, illallisia. Niitä Erkki söi komissaarina kenties päivittäin. Siltä se tuntui. Valitsin nyt toisen tien.

Musta vihko poikineen on elämäkerran ”raaka-ainetta” – raakadataa. Jos sain kohdissa se näyttääkin raakamateriaalilta. Silloin olen varmaan ollut josain hämärässä tilassa, kun nyt on välillä vaikeuksia saada selkoa kirjoituksesta. Suuressa mitassa aineisto on kuitenkin kultaakin kalliimpi lähdekokoisuus. Käyn läpi vihkoa kirjaamalla samalla kunkin päivän otsikot. Näin saan kokonaiskuvan, mihin päiväni ovat oikein kuluneet. Samalla hahmottuvat tärkeät ja vielä tärkeämmät asiakokonaisuudet palaverien harmaasta

² Erkki Liikanen: Komissaari, Siltala 2021

massasta. Näin uskon löytäväni myös ”helmiä”, joita en lähimuistini avulla muuten löytäisi. Mustan vihon apuna käytän aikaisemmin rakentamaani 30 kansion arkistoa, joihin minulla on hakujärjestelmä. Ja tietysti digitaalinen muisti on myös apuna. Tosin kaikki ei ole digitaalista ja linkitkin vanhenevat monestakin syystä.

Ollin tuumailut

Itse asiassa bloggarin roolini sai varhaisen alun omaksi yllätyksenikin. Kirjoitin 1980-luvulla erääseen päivälehteen nimimerkillä kolumneja. Tämä oli löydös paperiaineistoistani. Kuulin myöhemmin, että kyse oli joukosta ihmisiä salanimen alla. Tämä nykyinen meneillään olevan bloggarin ura lähti liikkeelle itsekkäästä ajatuksesta. Taustalla oli kuitenkin vaimoni kehotus ryhtyä nimikoimaan omat ideat johonkin julkii. Olin arka ensin nimellä kirjoittamisesta. Siksi 2011 puolella oli yksi juttu nimettömänä. Testasin sitä kuitenkin ystäväni avulla, jolla oli pitkä toimittajan kokemus. Ilman muuta nimellä, oli herran toteamus. Siitä sai alkunsa Ollin tuumailut-blogi. Nimelläkin oli erilaisia variantteja, mutta tämä oli sitten se, jolla pääsin alkuun. Osoitekin tuli otsakkeesta: <http://ollintuumailut.blogspot.fi>.

Ensimmäisessä kirjoituksessani linjasin samalla, mitä tällä areenalla haluan tuumailla, kertoa ehkä julistaakin. Tämä lupaus on tehty 29.12. 2011.

Ollin tuumailut keskittyvät sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallinnan maailmaan. Aihetta voidaan käsitellä monesta suunnasta. Johtamisen suunta on tavallisen kansalaisen kannalta väritön ja harmaa - monen mielestä byrokraattinen. Potilaan näkökulmasta aihe saa kiintoisaa kosketuspintaa kansalaisille. Olen tutkaillut tätä maailmaa 70-luvun lopulta tähän päivään lähinnä työntekijänä erilaisissa organisaatioissa. Olen myös omalta osaltani yrittänyt muuttaa tätä maailmaa, mutta muuttaminen on tosi vaikeaa. Ammattikunnat ja organisaatiot ovat vahvoja vallankäyttäjiä. Lääkäri on keskeinen vallankäyttäjä, hyväksyt sen tai et. Hoitohenkilöstö tekee voitavansa. Organisaatioiden johto kamppailee tarjonnan, kysynnän ja voimavarojen ristiaallokossa. Keskeinen hypoteesini on, että ala on erittäin tietointensiivinen. Tiedolla voidaan tehdä monenlaista hyötyä ja pahimmassa tapauksessa myös haittaa. Väitän myös, että tiedon hallinta, tiedolla johtaminen ei ole suomalaisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa kohdallaan. Tietojärjestelmät ovat monenkirjavia ja auttamattomasti vanhoja moneen kertaan paikattuja järjestelmiä. Markkinoita hallitsee

muutama järjestelmä ja järjestelmätoimittaja. Tiedon hallinnassa vallitsee vapauden valtakunta, jossa kuitenkin käyttäjät ovat pikemminkin renkejä kuin isäntiä. Potilaat itse eivät ole tietojensa herroja vaan riippuvaisia ammattihenkilöstöltä saatavista tiedon muruista.

Tiedon hallinnan muuttaminen ei ole helppoa. Pelkkä kritiikki on sen sijaan osoittautunut helpoksi tehtäväksi. Sähköinen resepti on kangerrellut, samoin sähköinen terveysarkisto. Tehtävä on ollut tekijöilleen vaikea ottaen huomioon kirjava tietojärjestelmäkenttä ja suuri määrä autonomisia toimijoita (kuten kunnat). Olenkin sitä mieltä, että kriitikoiden tulisi esittää aina omia vaihtoehtoisia toimintamalleja. Tällaisia vaihtoehtoisia ehdotuksia ei ole erityisemmin esitetty. Lupaankin tässä yhteydessä, että esittäessäni kritiikkiä joistain ilmiöistä teen jatkoksi omia ehdotuksiani ongelmien ratkaisemiseksi. Lupaankohan liikoja?

Viime aikoina kirjoitusten ilmestymistiheys on harventunut, koska aikani on mennyt elämäkerran parissa ja tätä ennen paljon aikaa kului hyvinvointi- ja terveyshyöty-kirjan teossa. Blogia on luettu koko kymmenen vuoden aikana vajaat 300000 tuhatta kertaa. Luku kuulostaa suurelta, mutta ei sillä olla lainkaan elämäntapablogien lukijamäärissä. Tekstejä on julkaistu yli 542 kappaletta (tilanne 5.10.2022). Osaa teksteistä on käytetty raaka-aineena kolmeen kirjaani: soteuudistus -pirallinen ongelma (2016), tietojohdaminen ja tapaus SOTE (2017), hyvinvointi- ja terveyshyöty (2021). Myös tässä elämäkerrassa hyödynnän tarpeen mukaan kirjoituksiani. Lukijat pysyvät linjoilla, kun kirjoittaa aktiivisesti. Viimeisimmät tilastot kertovat sen. Lukijoiden huippu oli 2015–2016. Nyt ollaan samalla tasolla kuin alkumetreillä. Kirjoituksia luetaan kyllä taannehtivastakin. Esimerkiksi käsite ”narratiivi” on luetuimpia juttujani. Se liittyy ärsyyntymiseeni ns. tuontisanoihin. Narratiivian on suomeksi tarina, jolla on alku, keskikohta ja loppu.

Kunhan saan tämän elämäkertani valmiiksi, aktivoidun jälleen blogistina. Mielestäni olen pyrkinyt lunastamaan lupaukseni kertomalla kritiikin lisäksi omia vaihtoehtoisia ratkaisumalleja. Olen myös pyrkinyt siihen, että aina avaan tietolähteeni. Perustan kaikki kannanottoni julkisiin tietolähteisiin – en huhuihin ja vastaaviin. Lähteet olen kirjannut alaviitteinä, joita on 277 kappaletta sekä liitteeseen lähdeluettelona. Kirjan sähköisessä versiossa on mahdollista päästä linkin avulla suoraan käsiksi lähteen sisältöön.

3. ELÄMÄKERRAN KERROKSELLISUUS

En kokonaan hylkää perinnettä elämäkertakirjoittelussa. Ydintarina tai kehystarina kulkee oppimisen, opiskelun ja työelämän kronologisessa historiallisessa järjestyksessä lapsesta aikuiseksi ja edeten eläkeläiseksi. Kehystarinan rinnalla on joukko erillisiä tarinoita, jotka lähtevät liikkeelle jostain kehystarinan vaiheesta periaatteella ”tarinan alku” ja edeten ”tarinan keski-kohtaan /keksivaiheeseen” sekä päättyen ”tarinan loppuun”. Pitkin ydintarinaa ja pieniä tarinoita teen arvioita asioiden kulusta 2020-luvulla. Tämä näkymä on ollut mielenkiintoista tutkimusta. Ja vielä yhdistän tähän kokonaisuuteen mahdollisen historian näkökulman – vaihtoehtoisen todellisuuden. Eli miksi en olisi voinut toimia jossain elämänvaiheissa toisinkin eli valita jotain muuta reittiä.

OSAA 1 luonnehdin itsearviointiksi, jossa selvitan perimän, ympäristön vaikutuksia elämääni ja ajatustapoihini. Toki pitkin matkaa tulee vastaan myös ulkoisten ihmisten tai ihmisryhmien arvioita toiminnastani. Oleellista on mielestäni itsearviointissani oma henkinen herääminen. En ole kaikilta osin pelkkä ajopuu, mutta joskus sitäkin. Kerron tässä osuudessa polustani Lautasaaresta Tampereelle ja sieltä Espooseen.

ERITYISESTI OSAN 2 osuutta elämäkerrastani voi lukea myös tapausesimerkinä, minkälainen on virkamiehen rooli ja työkenttä suomalaisessa yhteiskunnassa. Julkisessa keskustelussa on monenlaisia uskomuksia virkamiesten työskentelystä. Itsekin olen saanut kuulla, miten helppoa se virkamiehen työ on yritysmaailman töihin verrattuna. Virkamies ei kuulemma ymmärrä, mitä on todellinen työ. Julkisella sektorilla ei ole tulosjohdettua organisaatiota. Pahimmillaan kerrotaan, että johtaminen on luokatonta. Voin tässä jo kirjoituksen alussa kertoa, että olen viimeiset viisi vuotta ollut yksityisen työnantajan palveluksessa pitkän julkisen uran jälkeen. Näin pystyn jopa vertailemaan omien kokemusteni valossa julkista ja yksityistä keskenään. Kokemukseni perusteella eroja on, mutta eivät kulje ennakkokäsitysten mukaisesti.

OSIA 2 JA 3 luonnehdin erään esilukijani kommenttien pohjalta etnografiseksi menetelmältään. Löysin määritelmän, joka ehkä avaa lukijoille tätä

käsitettä: ”Sana etnografia on peräisin kreikan kielestä ja tarkoittaa kirjaimellisesti kansan kuvaamista. Nykyään se viittaa tietäntyyppiseen tutkimusprosessiin ja sen kirjalliseen raportointiin. Etnografinen tutkimus koostuu tapauskohtaisesti vaihtelevasta joukosta erilaisia menetelmiä, joista kuitenkin keskeisimpiä ovat osallistuva havainnointi ja haastattelut. Tutkimus tehdään ”kentällä” eli tutkittavien ihmisten omassa elin- ja toimintaympäristössä, ja siksi etnografisen tutkimuksen tekemisestä käytetään usein nimitystä kenttätö. Etnografinen tutkimus tarkastelee ihmistä osana jotakin sosiaalista ryhmää tai yhteisöä. Se pyrkii ensisijaisesti löytämään sosiaalisen elämän säännönmukaisuuksia eikä kuvaamaan yksityiskohtaisesti sen kaikkia tapahtumia. Tämä edellyttää pitkäkestoista oleskelua tutkittavien ihmisten parissa sekä osallistumista heidän sosiaaliseen elämäänsä. Etnografinen tutkimus pyrkii myös tekemään tutkittavien ihmisten ajattelun ja toiminnan ymmärrettäväksi asettamalla sen relevanttiin paikalliseen ja ajalliseen kontekstiin”.³

Poimin termin sisällöstä seuraavat avainsanat, jotka jotenkin viittaavat osiin 2 ja 3: kenttätö, osallistuva havainnointi, osallisuus tiettyssä sosiaalisessa ryhmässä/ yhteisössä, pitkäkestoinen oleskelu tutkittavien ihmisten parissa, tutkittavien ihmisten ajattelun ja toiminnan asettaminen ymmärrettäväksi suhteuttamalla se paikalliseen ja ajalliseen yhteyteen. Mutta kyllä tutkin myös omaa rooliani tuossa yhteisössä. En kuitenkaan tee erikseen haastatteluita.

³ Timo Kallinen, Taina Kinnunen: Etnografia;
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/teoreettiset-metodologiset-viitekehykset/etnografia/>

OSA 1: OLLIN OPPIVUODET⁴

I. JUURET JA KASVUYMPÄRISTÖ (1951–1970)

- 1. Alku aina hankala**
- 2. Perimä ja ympäristö**
- 3. Kohtuullinen sietokyky**
- 4. Olli ei pelkkä ajopuu**

⁴ Ollin oppivuodet -otsikon keksin Anni Swanin kirjasta ”Kootut kertomukset IV-Ollin oppivuodet” (1-painos WSOY 1919).

Tämä elämäkerta poikkeaa normaalista. Se sisältää neljä toisiinsa kerroksellisesti liittyvää osaa. Osa 1 Ollin oppivuodet keskittyy arviointeihini perimän ja ympäristön vaikutuksiin sekä ajatusmaailman ja tunteideni vaikutuksiin polkuuni. Osassa 2 teen syöksysukelluksen sotemaailmaan ja osassa 3 irrottautumisen sotien virkamiesmaailmasta. Osa 4 kokoaa opit ja ajatukset. Samalla teen menneisyyden ja nykyisyyden kokemusten perusteella arvioita sotemaailman tulevaisuudesta.

Olen pitkän virkauran läpikäynyt tutkija, kehittäjä ja bloggari. Eläköitymisen jälkeen olen ollut kahden digitaalisia palveluita, tuotteita ja konsultointia harjoittavien yrityksen vanhempana asiantuntijana. Tietokirjailijan roolissa olen tehnyt ennen elämäkertaa kolme kirjaa: "Soteuudistus - pirullinen ongelma" (2016), "Tietojohdaminen ja tapaus Sote" (2017), "Hyvinvointi- ja terveyshyöty" (2021). Vuodesta 2012 olen pitänyt blogia nimeltä Ollin tuumailut osoitteessa <http://ollintuumailut.blogspot.fi>.